

Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimas: realybė, vizijos ir vertės dilema

Rita Repšienė

Lietuvos kultūros tyrimų institutas
Vilniaus universitetas

Nacionaliniai minėjimai, valstybingumo įprasminimas, šventės ir jų kuriamos reikšmės bendrame kūrybiniame kontekste skatina kalbėti apie esminius pasirinkimus, vertybines orientacijas ir tapatumo sklaidą šiuolaikiniame pasaulyje. Prasmingumo kriterijai, išliekamoji vertė, pozityvumo formavimas ir nacionalinės vieningumo idėjos pasitelkimas būtų tie veiksniai, kurie padėtų veikti ateities labui. Remiantis naujausiais 2017 m. pavasario „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, pastebimas didėjantis optimizmas, dauguma europiečių (56 proc.) optimistiškai vertina ES ateitį – palyginus su 2016 m. rudens duomenimis, padidėjo 6 procentiniais punktais, lietuviai pirmauja tarp kitų europiečių, net 65 proc. apklaustųjų pademonstravo savąjį optimizmą (Public Opinion in the European Union 2017). Remiantis Europos Komisijos duomenimis, būtų realu plėtoti ir optimistinius valstybingumo, kaip vienijančios ir telkiančios galios, minėjimo scenarijus, patikint jaunajai kartai rengti ir kurti šventę, kaip pilietinės galios demonstravimą.

Pagrindiniai žodžiai: valstybės atkūrimo minėjimas, šimtmetis, Lietuva, Latvija, Estija, programa, renginiai, vertės

*Be kultūros ir jos suteikiamos reliatyvios laisvės visuomenė, net ir tobula,
yra tik džunglės.*

Albert Camus

*Lietuvių tautai pirmiausia reikėtų išmokti racionalizuoti – protu, o ne
jausmais pagrįsti visas žmogiškąsias ir tautines vertybes. Išmokti kri-
tiškai į save pažvelgti ir, kas sunkiausia, tą savo paties kritišką žvilgsnį
atlaikyti. Daugiau sąmoningumo!*

Algirdas Julius Greimas

Meilės vertas kiekvienas, išskyrus tą, kuris mano esąs jos vertas.

Oscar Wilde

Pasaulietiškame XXI amžiuje, kai šventybės tapo tam tikru anachronizmu, kai domiuojanti vaizdų kartotė eliminuoja atmintį ir liudija (ne)gebėjimą kurti prasmingas patirtis, kai nuoširdumas privalėtų tapti išskirtiniu šimtmečio bruožu (Jameson 2002), nepriklausomybę atkūrusios prieš šimtą metų Baltijos šalys pasiryžusios priminti pasauliui apie sakralią laisvės tradiciją ir vertybinius valstybingumo pagrindus.

Šiais laikais liudijimai ateičiai apima fenomenologiniu požiūriu be galo platų išgyvenimų ir patirčių lauką: ne tik praeitį, skaudžius lemtingus – teroro, genocido, persekiojimų, etninių susidorojimų įvykius (*The Future of Testimony: Interdisciplinary Perspectives on Witnessing* 2014), plėtojant tarpdisciplininį, tarpkultūrinį tyrimų pobūdį, bet ir gebėjimą žvelgti į dabartį, vadovaujantis kitu – jausminiu, betarpišku, emocionalių kodų, įvardijamu kaip „naujasis nuoširdumas“, kuris vertinamas kaip galinga kultūrinė praktika, gimusi *perestroikos* metu Sovietų Sąjungoje ir kuri susiejama su pasauliniais socialiniais ir žiniasklaidos srautais, sprendžiant postsocialistinius, postmodernius ir postskaitmeninius¹ savarankiškumo klausimus, remiantis estetinė ir socialine filosofija, kurią sukūrė kultūrinė atmintis, komercializavimas ir mediatizacija (Rutten 2017).

Minint Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį, atsiduriame prasmingų pasirinkimų kryžkelėje: minėti linksmi, kaip siūlė kultūros ministrės patarėjas, dalyvaudamas pokalbių laidoje televizijos studijoje², minėti prasmingai – „žygiais, o ne žodžiais mes Tėvynę mylim“, arba tiesiog pasiduoti bendrai euforijai ir laukti, kol išsisklaidys nepakeliamas „šventės“ lengvumas. Liekant vis mažiau laiko ir siūlant vis daugiau galimybių pasirengti šventei, atrodo, teks švęsti taip, kaip esame dabar: be „aiškaus“ biudžeto, renginių, pramogų ir vaišių, šventinės nuotaikos, kurią užgoš begalinis tariamo ruošimosi jaudulys ir savasties praradimo iliuzija.

Prieš penkerius metus, 2012 m. pradėjus ruošti valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimui ir Vyriausybės kanceliarijai kuruojant, buvo surinkta reprezentacinė politikų, verslininkų ir mokslo institutų direktorių taryba, kuri turėjo įkūnyti prasmingą ir iškilų „neprigulnybės“ šventimą.

Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos įgyvendinimo 2015–2020 metų planas, patvirtintas 2015 m. rugpjūčio 19 d. Lietuvos Vyriausybės, sukūrė naują retorinį šventinių žymėjimų lauką: „Lietuvos valstybės sukaktį pažymės visa šalis. Pirmąkart bus minimas jubiliejus visoje teritorijoje“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015). Impozantiškas planas – pasiekus Programos tikslą, „įvykdyti ne mažiau kaip 100 Programoje numatytų mokslinių tyrimų ir jų sklaidos, leidybos, švietimo, kultūros, visuomeninių, rinkodaros ir komunikacijos projektų; atidengti ne mažiau kaip 25 nauji istorinės atminties įamžinimo paminklai (paminklai, biustai, atminimo lentos ir panašiai); pastatyti ar suremontuoti ne mažiau kaip 4 nauji viešosios infrastruktūros objektai; ne mažiau kaip 1 mln. žmonių dalyvaus Programos

¹ Postskaitmeninės (*postdigital*) kultūros sąvoka pradėta vartoti 2012 m., skaitmeninio meno praktikos diskurse, atskleidžiant sparčiai besikeičiančias formas ir santykius su skaitmeninėmis technologijomis bei meno formomis. Toks požiūris yra labiau susijęs su žmogaus būkle, o ne su skaitmeniniu pavidalu. Aptariant tekstinę konsensuso paradigmą, susiduriama su pasirinkimu: ar „postdigitali“ visuomenė turi esminę reikšmę, ar yra kontekstualizuota į konsensuso paradigmą, apimančią meną kaip visumą. Kita vertus, britų menininkas Roy Ascottas aiškiai parodė, kad skirtumas tarp skaitmeninio ir „postdigitalumo“ yra tik tikrovės ekonomikos dalis (2003).

² Kaip minėsime Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį? Kultūros pokalbių laida „Nes man tai rūpi“, LRT „Kultūra“, 2017 02 12.

renginiuose; ne mažiau kaip 5 procentais padidės visuomenės pilietinės galios indeksas“ (ten pat). Tiesa, įgyvendinimas būtų finansuojamas pagal valstybės galimybes iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto atitinkamoms ministerijoms, institucijoms ir įstaigoms. Programą vykdytų Vyriausybės kanceliarijos koordinuojamos Istorinės atminties puoselėjimo programos ir kitų teisėtai gautų lėšų (taip pat iš Lietuvos mokslo tarybos, Kultūros rėmimo fondo ir privačių rėmėjų lėšų) (ten pat).

Minėjimo programos temos – „Švenčia visa Lietuva“, „Švenčia vaikai ir jaunimas“, „Švenčia globali Lietuva“, „Šventės palikimas“ ir „Šventės programos komunikavimas“ – atspindi pramoginį, pompastinį, šventeivišką (kildintiną iš žodžio „šventė“) valstybės atkūrimo šimtmečio vertinimo bei supratimo pobūdį.

Pirminiai darbai, kaip Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimui skirtos interneto svetainės, logotipo, komunikavimo Lietuvos Respublikoje ir užsienyje koncepcijos parengimo ir užtikrinimo Šimtmečio minėjimo komunikacijos per visuomenės informavimo priemones, su minėjimu susijusios atributikos kūrimo ir sklaidos, kuriuos prižiūri Vyriausybės kanceliarija, atlikti iš anksto ir sėkmingai koreguoti kaip budriai visuomenei keliantys įtarimų ne vieną kartą. Tinklapyje „100 atkurta Lietuvai“ paruoštas identiteto rinkinys „Kaip atrodo Lietuva?“, kuriam priskiriama esminė puošybos, t. y. formos be turinio, išradingumo ar kūrybingumo, misija: „Ketverius metus Lietuva puošis specialiai valstybės atkūrimo šimtmečio progai sukurtu logotipu“³. Kaip ir esminis „identiteto“ pasiūlymas: „Sužinokite plačiau, kaip naudoti skirtingus vizualinio identiteto elementus“⁴, atsidurdami vizualinio sureikšminimo ir smulkmeniškumo spąstuose, parandant laiką kurti efektyvią komunikaciją, remiantis *common sense*, t. y. racionalaus elgesio, arba sveiko proto, teorijomis.

Šiandien plačiai internete skleidžiama šventės koncepcija liudija naujus „konceptualius“ iššūkius lietuviškajai savasčiai: „Modernios Lietuvos“ šimtmetis traktuojamas kaip sėkmės istorija⁵. Tautinė prelogomena „Įkvėpti ateities“, vadinamoji pamatinė šimtmečio šventės idėja, jau skrieja po Lietuvą, rengiant iškilmingus koncertus ir kuriant begalinius ateities planus.

Tiesa, likus mažiau kaip devyniems mėnesiams iki oficialios minėjimo pradžios, Lietuvos Respublikos Vyriausybėje 2017 m. balandžio 19 d. patvirtinta atnaujinta valstybės atkūrimo šimtmečio programa, siekiant svarbiausių tikslų – „sutelkti“, „švęsti“, „skatinti“, „didžiuotis“, „būti“ ir „didinti“: stengtis „sutelkti Lietuvos žmones švęsti atkurto Lietuvos gimtadienį, skatinti didžiuotis savo šalimi, būti svarbiais ir aktyviais savo šalies gyvenimo dalyviais, taip pat didinti Lietuvos žinomumą užsienyje“⁶. Ar

³ Prieiga per internetą: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/identiteto-rinkinys> [žiūrėta 2017 05 16].

⁴ Ten pat.

⁵ Prieiga per internetą: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/sventes-koncepcija> [žiūrėta 2017 07 12].

⁶ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 904 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, *Teisės aktų registras*:

keliama uždaviniai – *įtvirtinti Vasario 16-ąją kaip svarbiausią Šimtmečio datą ir užtikrinti, kad Lietuvos žmonės įsitrauktų į jos šventimą*, akcentuojant telkiančias – visuomenę buriančias masines iniciatyvas, kurios stiprintų didžiavimąsi Lietuva, ir esminius Vasario 16-ajai skirtus renginius, Liepos 6-osios iniciatyvą „Tautiška giesmė“ aplink pasaulį“, Dainų šventę ir tęstines visuotines kampanijas, kurių išties gausu lietuviškoje žiniasklaidoje ir kurios demonstruodamos idėjų įvairovę prapuola bendrame informacijos sraute. Todėl siekis „užtikrinti bendrą patrauklią Šimtmečio istorinio naratyvo sklaidą, kaip kvietimas kurti su suinteresuotomis valstybės institucijomis ir kitais partneriais naujus projektus, įtraukti į juos anksčiau suplanuotus projektus (parodos, audiovizualinė produkcija, informacinės kampanijos ir leidiniai) ir užtikrinti pozityvios informacijos apie Lietuvą sklaidą“ prioritetinių užsienio valstybių⁷ žiniasklaidoje ir socialinėse medijose⁸ (atsiduriant visiškame organizaciniame *ceitnote*, kai laikas tampa nebe mūsų sąjungininku) – atskleidžia „lietuviškosios komunikacijos“ originalumą, kuriant naujas planavimo – be realizavimo tradicijas ir siekiant nustebinti pasaulį ir save pačius neįtikėtinu nepaprastumu?

Šventės realijos, kūrėjai ir vykdytojai

Programos įgyvendinimą koordinuojanti ir įgyvendinimo priežiūrą atliekanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, padedama kitų suinteresuotų valstybės institucijų, šiuo metu išgyvena sudėtingus laikus. Kanclerės Mildos Dargužaitės planuota vidinė reforma tapo realia: Vyriausybė keičia daugumą pareigybių ir pranešė Vyriausybės kanceliarijoje ieškanti darbuotojų į dvidešimtį pozicijų. „Keičiame kanceliarijos funkcijas, einame prie projekcinio valdymo, kad daugiau dėmesio būtų projektų įgyvendinimui ir strateginiam planavimui, analize paremtiems sprendimams. Taip pat norime į aukštesnį lygį pakelti politikos koordinavimą“, – kalbėjo Vyriausybės kanclerė⁹.

Siekiant vykdyti šiuolaikiškus viešosios vadybos projektus, kaip Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programą, projektinis valdymas, projektų įgyven-

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/690423b028da11e78397ae072f58c508> [žiūrėta 2017 07 02].

⁷ T. y. *tų valstybių, kurios Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos ir Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos susitarimu yra prioritetinės Lietuvai (toliau – prioritetinės užsienio valstybės)*. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 904 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, *Teisės aktų registras*: Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/690423b028da11e78397ae072f58c508> [žiūrėta 2017 07 02].

⁸ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 904 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, *ten pat*.

⁹ Vyriausybės kanceliarijos reforma išibėgėja: keičiama 90 proc. pareigybių, ieškoma naujų darbuotojų, Vaidotas Beniušis, BNS, delfi.lt, 2017 m. birželio 21 d. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/verslas/verslas/vyriausybes-kanceliarijos-reforma-isibegeja-keiciama-90-proc-pareigybiu-ieskoma-nauju-darbuotoju.d?id=75000472> [žiūrėta 2017 07 02].

dinimas ir strateginis planavimas būtų prasmingas pasirinkimas. Tiesa, pažvelgus į bendrą organizacinių institucijų kontekstą, akivaizdu, kad Latvijos valstybės atkūrimo šimtmečio programą <http://lv100.lv/en/> kuruoja *Latvia 100* biuras, įkurtas prie Latvijos kultūros ministerijos, jame dirba dešimt darbuotojų, atsakingų už minėjimo rinkodarą, viešuosius ryšius, regioninę ir tarptautinę, edukacijos ir jaunimo programas, internetinę žiniasklaidą ir projektų koordinavimą, taip pat įsteigtas ir *Latvia 100* informacinis centras Nacionalinėje Latvijos bibliotekoje¹⁰. Norint koordinuoti Estijos pasirengimą šimtmečiui, buvo įsteigtas Vyriausybės komitetas, kuriam kaip ir Lietuvoje pirmininkauja Ministras Pirmininkas, Komiteto veikloje dalyvauja švietimo ir mokslo tyrimų, kultūros, užsienio reikalų, gynybos ir teisingumo ministrai, valstybės sekretorius ir Respublikos Prezidento atstovas. Vyriausybės tarnyboje įsteigta ir Estijos 100 iniciatyvinė grupė, kurią sudaro penki asmenys, ir Estijos 100 organizacinis komitetas (vienuolika asmenų), kuriems pavesta organizuoti šventę kartu su Estijos žmonėmis¹¹. Lietuvos Vyriausybės kanceliarijoje Valstybės atkūrimo šimtmečio sekretoriui atstovauja projektų koordinatore Biruta Zimnicka, atliekant ir šią vieną iš septynių funkcijų: „pagal kompetenciją bendrauja su kitomis institucijomis ir įstaigomis, siekiant užtikrinti sėkmingą Valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimą“¹². Ji taip pat vadovauja Šimtmečio minėjimo projektams *100 atkurtai Lietuvai* ir kartu su ja dirbantiems projektų koordinatorėi Neringai Vaisbrodeii ir specialistui Mariui Gurskui¹³.

Įvertinus Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos veiklos pobūdį, padedant „užtikrinti sklandų Ministro Pirmininko ir Vyriausybės sprendimų priėmimą svarbiausiais valstybei klausimais“¹⁴, projektinis valdymas, vertinamas kaip „pažangios, inovatyvios ir veiksmingos organizacijos“ siekinys¹⁵, Vyriausybės kanceliarijai suteiktų nemažai iššūkių, tačiau reikia tikėtis, kad šimtmečio minėjimo programa bus vykdoma, kaip ir buvo numatyta.

Pratęsus valstybės atkūrimo minėjimą iki 2020 metų, akivaizdu, kad skelbiami nauji konkursai, kaip *Valstybės atkūrimo šimtmečio iniciatyvų*, į kurį iki 2017 m. gegužės 31 d. vėl kviečiamos teikti paraiškas nevyriausybines organizacijos ir biudžetinės įstaigos, ypač skatinant siūlyti idėjas, kaip Šimtmetis taptų prasminga visos Lietuvos švente, raginant *pažinti Šimtmetį pasitinkančią Lietuvą ir jos žmones, švęsti Vasario 16-ąją ir kurti tokią šalį, kurios sau linkime*. Kartu numatant konkurso būdu paskirstyti 120 tūkst. eurų¹⁶.

¹⁰ Prieiga per internetą: <http://lv100.lv/en/about/contacts/> [žiūrėta 2017 07 11].

¹¹ Prieiga per internetą: <https://www.ev100.ee/en/organisation> [žiūrėta 2017 07 11].

¹² Prieiga per internetą: <http://lrvk.lrv.lt/lt/kontaktai/komunikacijos-departamentas/spaudos-ir-komunikacijos-skyrius/valstybes-atkurimo-simtmečio-sekretoriatas> [žiūrėta 2017 07 11].

¹³ 100 atkurtai Lietuvai, Kontaktai. Prieiga per internetą: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100> [žiūrėta 2017 07 12].

¹⁴ Apie Vyriausybės kanceliariją: Karjeros galimybes, 2017-06-16. Prieiga per internetą: <https://lrvk.lrv.lt/lt/apie-vyriausybes-kanceliarija/karjeros-galimybes> [žiūrėta 2017 07 02].

¹⁵ *Ten pat*.

¹⁶ Vyriausybės kanceliarija kviečia teikti paraiškas Šimtmečio iniciatyvų konkursui, *Žemės ūkio ministerijos Programos „Leader“ ir žemdirbių mokymo metodikos centras*, 2017-05-11. Prieiga per

Norėtusi užduoti paprastą klausimą: jei mes visi – visa švenčianti Lietuva trejus metus, kaip planuojama pratęsti minėjimą iki 2020 metų, švęs, kas tuomet dirbs? Vardan tos Lietuvos? Tiesa, dauguma Šimtmečio minėjimo veiklų numatyta atlikti iki 2018 metų, kaip akcija „Ačiū“, rengėjų nuomone, turinti skatinti *Lietuvos žmones dėkoti Lietuvos laimėjimus kuriantiems piliečiams ir užsienio draugams ir jais džiaugtis* ar skirtos Šimtmečiui parodos „Nepamiršamos ateitys: Lietuvos šimtmečio vizijos“, „Lietuvos dizaino ir taikomosios dailės šimtmetis“, „Kaunas 1919–1940. A Capital City Inspired by Modernity“ kaip vizualinės paveldo sąsajos su dabartimi, liudijančios menines kūrybingumo slinktis Europos kultūros sostinės link, ar tradicine tapusios Lietuvos himno giedojimo šventės „Tautiška giesmė“ aplink pasaulį“ ir kaip paprastai Dainų šventės, su Šimtmečiui derančiu pavadinimu „Vardan tos...“, kaip ir siūlymas – *ypač akcentuoti Šimtmetį per atidarymo koncertą*¹⁷.

Kultūros ministerijos Strateginio planavimo ir kontrolės departamento Tarptautinių ryšių ir Europos reikalų skyriaus vedėjos Daivos Parulskienės teigimu, planuojama dešimtis bendrų Baltijos šalių renginių, kaip Lietuvos, Latvijos, Estijos operos teatrų gastrolių mainai, Baltijos simfoninės muzikos festivalis – tai devyni orkestrų koncertai, kurių po tris vyks kiekvienoje iš trijų valstybių. Baltijos valstybės kartu dalyvaus ir Londono knygų mugėje¹⁸.

Latvijos inicijuota bendra Baltijos šalių nacionalinių muziejų paroda „Simbolizmas baltiškame mene“ (*Le symbolisme dans l'art des pays Baltes*) vyks Paryžiuje, naujai rekonstruotame ir vėl atidaromame Orsay muziejuje, 2018 m. balandžio 9 – liepos 15 d. Paroda bus suskirstyta į tris dalis: „Mitai ir legendos“, „Siela“, „Gamta“, atskleidžiant unikalų estų, latvių ir lietuvių kūrybiškumą ir parodant tą laiką, kai mitai, legendos ir laikas buvo perteikiami alegorijos kalba ir Baltijos šalys teikė savąjį indėlį į vizualinę vaizdiniją (*imagery*). Daugumos Baltijos šalių menininkų darbai parodoje bus demonstruojami Prancūzijoje pirmą kartą¹⁹.

Vertinant oficialią lietuvišką minėjimo retoriką „Šiandienos herojus yra kiekvienas Lietuvos pilietis – aktyvus XXI amžiaus Lietuvos kūrėjas, suvokiantis, kad nuo jo kasdienių pastangų priklauso ne tik dabartis, bet ir būsimi Lietuvos valstybės ir tautos istorijos įvykiai“²⁰, tampa akivaizdu, jog dominuoja parodomasis patriotizmas kaip ir politinėje beprasmybėje...

internetą: <http://www.zmmc.lt/lt/naujienos/3-karstos-naujienos/761-vyriausybs-kanceliarij-kvieia-teikti-paraikas-imtmeio-iniciatyv-konkursui.html> [žiūrėta 2017 07 02].

¹⁷ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 904 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, *Teisės aktų registras*: Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, *ten pat*.

¹⁸ Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/projektai/atvira-lietuva/delfi-naujienos/artejasimtmeciai-kaip-sves-lietuviai-latviai-estai-ir-suomiai.d?id=73104136> [žiūrėta 2017 07 12].

¹⁹ The exhibition Symbolism in Baltic Art is coming to the Musée d'Orsay in Paris in 2018! 05/06/2017. Prieiga per internetą: <http://lv100.lv/en/news/the-exhibition-symbolism-in-baltic-art-is-coming-to-the-musee-d-orsay-in-paris-in-2018/> [žiūrėta 2017 07 11].

²⁰ Prieiga per internetą: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/sventes-koncepcija> [žiūrėta 2017 07 12].

Atsižvelgdama į pirminį nacionalinių mokslo tyrimų ir sklaidos prioritetą, Lietuvos mokslų akademija surinko daugiau kaip 120 siūlymų iš įvairių mokslo ir švietimo įstaigų²¹, kurie, nepaisant gana išankstinio angažavimosi, taip ir nebuvo svarstomi, tad liko gerų ketinimų intencijomis.

Tarptautinis profesionalų tinklas „Global Lithuanian Leaders“, bendradarbiaudamas su verslo teisės advokatų kontora „Triniti“, portalu Lrt.lt ir Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, rengė diskusijų ciklą „Lietuva3“ šalies raidai ir gyvenimo aplinkai svarbiomis temomis. Artėjant Vasario 16-ajai, vyko penktoji šio sezono diskusija „Valstybinės šventės: ar (ne)mokame švęsti?“²², kurios metu kilo steigti nacionalinį forumą, siūlantį originalias idėjas, kuriame dalyvautų visuomenės atstovai, taip pat atsisakyti institucijų pasiūlymų ir skatinti pokyčius: „Intelektualai, kultūros žmonės, verslo žmonės turėtų parodyti drąsą. Reikia forumo, kurį inicijuotų žmonės, kurie nėra valdžioje. Pilietinių iniciatyvų bankas yra vienas geriausių. Visuomet būtina galvoti apie prasmę ir išliekamąją vertę. Paminklas J. Basanavičiui mūsų neišgelbės globaliame pasaulyje. Mus išgelbės kūrybiškas reagavimas į šiuolaikinio pasaulio mums siūlomus įvairiausių išbandymus“, – kalbėjo diskusijos metu istorikas Aurimas Švedas²³.

Įgyvendinantis kilnią Lietuvos valstybės šventimo proga, VšĮ Klajūnų klubas, kurio partneriai – Investicijų fondas, tarptautinis profesionalų tinklas „Global Lithuanian Leaders“, Lietuvos verslo konfederacija, Pasaulio lietuvių bendruomenė, Vilniaus universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Litexpo ir kt., sukūrė internetinį puslapį „Misija Lietuva 100“, kuriame įprasminant Lietuvos valstybės šimtmetį, 1918–2018 metus, buvo kviečiama teikti siūlymus ir kurti *išsamiausiai ir ryškiausiai visos šalies mastu atspindinčios Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo nacionalinę idėją reikšmingos visuomenės valstybinės savivokos ir pilietinės atsakomybės ugdymui*²⁴. Įvertinus per 300 siūlymų, atskleidžiama plati įvairialypė ketinimų panorama, apimanti daugybę veiklų, kryptių ir pasirinkimų – pradedant prezidento Antano Smetonos palaikų perlaidojimu Vilniuje, paminklo sukūrimu ir pastatymu Vilniuje ir baigiant kompozitoriaus Vytauto Juozapaičio oratorijos „Mažvydas“ atlikimu, minint 2020 metais Martyno Mažvydo 500-ąsias gimimo metines²⁵.

²¹ Prieiga per internetą: [https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Veikla/Komisijos_darbo_grupes/Lietuvos_valstybes_atkurimo_simtmečio_minejimo_valstybinės_programos_projekto_rengimo_darbo_grupe/programos%20suvestinė%20\(LMA\).pdf](https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Veikla/Komisijos_darbo_grupes/Lietuvos_valstybes_atkurimo_simtmečio_minejimo_valstybinės_programos_projekto_rengimo_darbo_grupe/programos%20suvestinė%20(LMA).pdf) [žiūrėta 2017 07 02].

²² Valstybinės šventės, *LRT.lt*, 2017-02-15. Prieiga per internetą: http://www.lrt.lt/projektai/lietuva_kubu/vasario_15#skip [žiūrėta 2017 07 02].

²³ *Ten pat*.

²⁴ Lietuvos valstybės šimtmetis, 1918–2018 m. Prieiga per internetą: <http://misijalietuva100.lt/lietuvas-valstybes-simtmetis-1918-2018m/> [žiūrėta 2017 07 02].

²⁵ Siūlymų (projektų) dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio paminėjimo paraiškų suvestinė, *Misija Lietuva 100*. Prieiga per internetą: https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Veikla/Komisijos_darbo_grupes/Lietuvos_valstybes_atkurimo_simtmečio_minejimo_valstybinės_programos_projekto_rengimo_darbo_grupe/SUVESTINE.pdf [žiūrėta 2017 07 02].

Daugybė idėjų, sumanymų, ketinimų, kurie taip liko minėjimo istorijos parašėse. Šventės kūrimas, išliekamosios vertės ir prasmės dilema turėtų sudaryti vieningą minėjimo konstrukciją – kad mus prisimintų ir po šimto metų?

Atsisakius nemažai ankstesnių svarbiausių Šimtmečio minėjimo programoje buvusių infrastruktūros projektų – Lukiškių aikštės Vilniuje sutvarkymo, Vilniaus koncertų ir sporto rūmų rekonstrukcijos, daugiafunkcinio komplekso statybos Šeškinėje ir Signatarų namų renovacijos, taip pat ir vietoj iš pradžių numatytų 25 – vėliau planuotų 65 monumentų, atminimo lentų ir biustų, dabar siekiama *koncentruotis į tas idėjas ir projektus, kurie apima visą Lietuvą kuo plačiau*²⁶, pradedant minėti Šimtmetį jau šiomet, liepos 6-ąją ir giedant Lietuvos himną ant 100 piliakalnių.

Šventybės ir pasaulietiško, prasmingo ir platumo, intencijų ir ketinimų, galimybių ir realybės santykiai nėra vien tik filosofinių apmąstymų objektas. Investuodami į valstybės minėjimo svarbą, investuojame į ateitį, viltį, tikėjimą ir laisvę.

Bet ar įsivaizduojame, kaip numatoma, kad įgyvendinus Programą bus pasiekti „laukiami“ rezultatai – *padidės Vasario 16-osios, kaip reikšmingos Lietuvos žmonėms datos, svarba; visuomenės informuotumas apie Šimtmetį ir jo laimėjimus; Lietuvos žmonių dalyvavimas socialinėse ir pilietinėse veiklose ir Lietuvos žinomumas užsienyje*²⁷? Remiantis dabartine situacija, minėjimo programa kelia daugybę abejonių, vertinant abstraktų ir populistinį Programos pobūdį, organizatorių stoką ir mėgėjiškumo gausą, idėjų perteklių ir stygių, siekį kurti naujas „prasmingas“ tradicijas, panaudojant jau išbandytas vienijančias renginių bei akcijų formas.

„Buvome nusiteikę labai formaliai paminėti valstybės atkūrimo šimtmetį, tačiau tikrai dar galime susitelkti ir sukurti realią ir dinamišką šventę Lietuvos žmonėms. Norėtusi, kad kitų metų vasario 16 dieną kiekvienas Lietuvos pilietis jaustųsi pakylėtas, o savo namų ūkius papuoštų trispalvėmis vėliavomis“, – teigė dabartinis Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos įgyvendinimo koordinavimo komisijai vadovaujantis premjeras Saulius Skvernelis 2017 m. balandžio 12 dieną²⁸.

Idėjos neatsiranda iš niekur ar stebuklinga lazdele mostelėjus, tai ilgas ir kruopštus darbas, kuriam reikia laiko ir jėgų, išmanymo ir gebėjimų, – puoselėti valstybingumo minėjimo ir savasties išskirtinumą. Prieš septynerius metus prof. Vanda Zaborskaitė, svarstydamą, kokia gali būti Lietuvos nacionalinė idėja, kokios idėjos įkvėptų Lietuvą, ieškojo vienijančios, mobilizuojančios ir pozityviai skatinančios

²⁶ Valstybės šimtmečio minėjimo programoje neliko infrastruktūros projektų, šaltinis: BNS, 2017-04-12. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/renginiai/valstybes-simtmečio-minejimo-programoje-neliko-infrastruktūros-projektu-29-782838> [žiūrėta 2017 07 02].

²⁷ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 904 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, *Teisės aktų registras*: Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. *Ten pat*.

²⁸ Valstybės šimtmečio minėjimo programoje neliko infrastruktūros projektų, šaltinis: BNS, 2017-04-12. *Ten pat*.

veikti idėjos, „bet ne tokios, kuri sukeltų euforijos, deja, greitai nyslūgstančios, bangą, o nuteiktų ilgam, kantriam ir labai nelengvam darbui“²⁹.

Nacionalinis intelektualinis kapitalas, kaip ir valstybės kūrimo, tvirtinimo bei atkūrimo istorija, sąlygojamas europietišku vertybių ir tautinio paveldo, atskleidžia dabarties tradicijų stoką ir moralinį išsekimą. „Istorinis laikas“, kaip šiuolaikinė komunikacinė metafora, atveria vis naujas savasties interpretacijas: Lietuva kaip drąsi šalis ir Žalgirio mūšio interpretacijos, kai mes pasirenkame ne sumanaus nugalėtojo, o išsigandusio, pasimetusio ir mūšio lauką palikusio vaidmenį, sąlygoja mūsų mentalinį netobulumą³⁰. Remiantis valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“, mes esame sumani šalis, kurioje gera gyventi ir dirbti ir kurioje visi privalo būti sumanūs ir tvarūs. Nauja turistinė koncepcija „Lithuania. Real is beautiful“, gyvuosianti iki 2020 m., „svečimos“ reprezentuojančios Lietuvą fotografijos ir raginimas „visus pirmiausia pripažinti sau, kad nors mes labai mylime Lietuvą, žiūrint pasaulio kontekste, nesame labai išskirtiniai“³¹, mus paverčia eiliniaisiais savęs niekintojais, vertybių niveliuotojais, ir kaip pasakytų konceptualios istorijos teoretikas Reinhartas Koselleckas, žodžiai taip pat gali naikinti.

Vizionierių godos ir dabartis

Lietuvos valstybės kūrėjai, vadinami svajotojais, idealistais ir vizionieriais, prieš šimtą metų įsivaizdavo ateityje klestinčią, nepaprastą, praeities didybę puoselėjančią šalį. Siekdami aukštų, nepaprastų, didžiųjų tikslų, jie kūrė ateities Lietuvą, tikėjo laisva, nepriklausoma, modernia tauta, kuri deramai perimtų ir tęstų idėjinį palikimą.

Istoriniai priesaikai, tautinė naracija, nematerialusis paveldas, kaip puoselėjama tradicija, mentalumo liudijimai sudaro prasmingą vertybių fondą. Remiantis naujausiais vertybių tyrimais, naudojamas suderinamumo ir konfliktų sprendimo modelis bendrai vertybinei situacijai aptarti, skirstant į keturis platesnius aspektus: 1) vertybes, kurios pabrėžia savęs tobulinimą (jėga ir pasiekimai); 2) vertybes, kurios pabrėžia asmeninių interesų viršijimą ir skatina kitų gerovę (universalumas ir geranoriškumas); 3) vertybes, kurios pabrėžia *status quo* išsaugojimą (saugumas, tradicija ir atitiktis); 4) vertybes, akcentuojančios atvirumą pokyčiams – savęs kryptimi, stimuliacija ir hedonizmu (Caprara, Vecchione, Schwartz 2017, p. 6–7). Prasminis tęstinumas iš kartos į kartą – investicijos į edukaciją ir švietimą, jaunimą ir

²⁹ Vanda Zaborskaitė, Kokia gali būti Lietuvos nacionalinė idėja? *Bernardinai.lt*, 2010 04 05. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/42972> [žiūrėta 2017 07 05].

³⁰ Algirdas Julius Greimas. *Apie netobulumą*. Vilnius: Baltos lankos, 2004.

³¹ Lietuva turistams prisistatys jau nebe kaip drąsi šalis, Jūratė Žuolytė, *delfi.lt*, 2016 10 19. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/lietuva-turistams-prisistatys-jau-nebe-kaip-drasi-salis.d?id=72609832> [žiūrėta 2017 07 05].

ateitį, kuris kurtų naują „istorinį laiką“ ir formuotų dabartį, įprasmindamas pozityvius pokyčius.

Ne tradiciniai pasilinksminimai, pasidainavimai ar pasišokimai turėtų tvirtinti istorines jausenas, vieningumo galią, bendrystės supratimą. Jaunųjų kartų sąmoningumo skatinimas ir lavinimas – peržengti dabarties proginį, paviršinį vartotojiškumą ir atsidurti stebuklingoje svajonių šalyje, „kur pieno upės teka ir meduoliais sninga“.

Baltijos šalys – Latvija ir Estija, pasitikdamos valstybės atkūrimo šimtmetį, didžiausią dėmesį skiria jauniausiems šalies gyventojams. Vienas pagrindinių ir svarbiausių šimtmečio projektų Estijoje – „Muzikos instrumentas kiekvienam vaikui“ įvardijamas ir kaip viena didžiausių iniciatyvų, susijusių su estų vaikų ateitimi. 2015 m. muzikos mokyklos ir bendrojo ugdymo įstaigos galėjo įsigyti beveik 300 naujų instrumentų, 2016 m. rudenį jas pasiekė dar 700 instrumentų³². Estijos šimtmečio minėjimo remiamas projektas „Žalieji mokyklos kiemeliai“ plėtoja įvairias kūrybines iniciatyvas, pavyzdžiui, Vastseliinos vidurinės mokyklos moksleiviai kartu su kraštovaizdžio architektu Anu Parksepu prie mokykloje pastatė vabzdžių viešbučius, kuriuos suprojektavo patys vaikai!³³ Kitas projektas „Vaikų respublika“ kurs šventes visose šalies bendruomenėse, o studentai iš visos Estijos auginą ąžuolus Estijos 100 ąžuolų giraitės projektui šimtmečio proga³⁴. Estijos keliami „dovanos“ savo šaliai programinė minėjimo nuostata susilaukė visapusiško politikų ir verslo, intelektualų ir žiniasklaidos, regionų ir bendruomenių palaikymo, orientuojantis ne tik į renginius, bet ir į realius darbus. Šimtmečio šūkis „Teikime dovanas Estijai!“ apima visos minėjimo programos idėją kaip skatinimą dovanoti, padėti, siūlyti iniciatyvas ir renginius, kurie bus įgyvendinti.

Latvija valstybės sukūrimo šimtmečio programoje numatė daugiau kaip 800 renginių, kurie net penkerius metus nuo 2017 m. vyks dvidešimtyje šalių, pagerbiant kultūrinę vertybę, atnaujinant miestų ir miestelių infrastruktūrą, kuriant naujų turizmo maršrutus. Pasak Latvijos valstybės šimtmečio programos atstovės Lindos Pavlutos, pagrindinė jubiliejaus programos žinutė – „Aš esu Latvija“, nes pagrindinė valstybės vertybė yra žmonės, kurių darbai formuoja dabartį ir tiesia pagrindą Latvijos ateičiai³⁵. Speciali programa „Nacionalinis kostiumas kiekvienam“ sietina su nacionalumo propagavimu ir tautinio savitumo puoselėjimu, sukuriant didelę internetinę platformą, kuri pristato Latvijos kostiumų įvairovę arba padeda įsigyti autentišką tautinį kostiumą³⁶.

³² Iniciatyva Estijoje – kiekvienam vaikui po instrumentą, Inga Janulytė, LRT RADIJO laida „Ryto al-legro“ www.lrt.lt, 2016 m. liepos 12 d. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/world/iniciatyva-estijoje-kiekvienam-vaikui-po-instrumenta.d?id=71792506> [žiūrėta 2017 07 10].

³³ Prieiga per internetą: <https://www.ev100.ee/en/green-school-yards-vastseliina-building-insects-hotel> [žiūrėta 2017 07 12].

³⁴ Prieiga per internetą: <https://www.ev100.ee/en/centenary> [žiūrėta 2017 07 12].

³⁵ Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/projektai/atvira-lietuva/delfi-naujienos/arteja-simt-meciai-kaip-sves-lietuviai-latviai-estai-ir-suomiai.d?id=73104136> [žiūrėta 2017 07 12].

³⁶ Prieiga per internetą: <http://www.katramsavutautasterpu.lv/> [žiūrėta 2017 07 12].

Prisimintina ir lietuvių tautinio kostiumo vaikams istorija, kai praėjusių metų pabaigoje Juozo Statkevičiaus ir Ramūno Karbauskio projekto: kiekvienam septynmečiui turėjo būti dovanojamas tautinis kostiumas, kurį pasiūti buvo pasiūlyta J. Statkevičiui po išpūdingo lietuviškos kolekcijos pristatymo, vykusio 2016 m. lapkričio 20 dieną. Pasak garsiojo svajonių sukirpėjo, *tai buvo puiki, kilni, perspektyvi idėja įprasmingi Lietuvos šimtmetį ir paminėti Tautinio kostiumo metus! Atkreipti dėmesį į nuvertintą tautinį kostiumą, padaryti jį šiuolaikišku, geidžiamu, nešiojamu įvairiomis progomis. Tai būtų nuostabu. Projektas turėjo būti finansuojamas iš asmeninių pono R. Karbauskio ir kitų rėmėjų lėšų*. Pirminis tikslas – pagaminti 150 000 vaikiškų rūbų ansamblių iš trijų dalių po truputį siaurėjo: keitėsi apimtis (sumažėjo iki 25 000 vienetų), *o idėja sunyko*. Plačiai skambėjusį projektą J. Statkevičius rengėsi daryti be jokio finansinio atlygio, tačiau turėjau savo sąlygas – norėjau, kad projektas būtų itin skaidrus ir profesionaliai valdomas. Būtent todėl prašiau įkurti fondą, struktūrą, sudarytą iš autoritetingų žmonių. Esu tikras, kad darbą organizuoti ir procesą prižiūrėti turėtų savo sričių profesionalai, nes suvaldyti tokio masto projektą nėra paprasta³⁷. Nuo gruodžio 23 iki balandžio 1 d. projektui nepajudėjus iš pradinio taško ir, kaip manoma, nepakankami finansiniai ištekliai, taip pat tautinio adaptuoto kostiumo kūrimas, nors buvo tikimasi, kad bus kuriami autentiški kostiumai, kokiais *po nepriklausomybės atkūrimo daug piliečių puošė savo vaikus tautiniais kostiumais*, siūloma buvo kito-čia samprata, tam tikra tradicijos adaptacija: *tai daugiau ne tradicinis, o panašus į paplitusį per šventes Naisiuose*³⁸, – interviu kalbėjo Seimo Kultūros komiteto pirmininko pavaduotojas Arūnas Gelūnas, pabrėždamas privačios iniciatyvos savitumą ir įgyvendinimo prieštarumą. Ar galime tikėtis, kad „graži idėja neprapuls ir bus įgyvendinta ateityje, kai mes visi subręsimė patriotiškumui ne žodžiais, o darbais“, kaip viešame laiške rašė J. Statkevičius³⁹. Ar nebūtų svarbiau paremti tuos vaikus, kurie norėtų susikurti ir išigyti autentišką, su savo regiono tradicijomis susijusį tautinį kostiumą, kuris ir būtų bendra istorijos, paveldo, tradicijos ir minėjimo vertybė ir atmintis?

Viena įdomesnių latvių šimtmečio minėjimo iniciatyvų – „Latviškas mokyklinis krepšelis“, kuriame kaupsis vaikų ir jaunų žmonių patirtis, dalyvaujant įvairiuose profesionaliuose meno ir kultūros renginiuose. Tai vertinama kaip didžiausia Latvijos dovana daugiau kaip 200 000 mokinių. Nuo 2018 m. rugsėjo mėn. į mokyklų progra-

³⁷ Juozas Statkevičius išplatino viešą laišką – pranešė, kad nebekurs tautinių kostiumų vaikams, *15min.lt*, 2017 04 01. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/vardai/naujiena/lietuva/juozas-statkeviciaus-isplatino-viesa-laiska-pranese-kad-nebekurs-tautiniu-kostiumu-1050-777394> [žiūrėta 2017 07 25].

³⁸ Arūnas Gelūnas apie Juozo Statkevičiaus laišką: „Maniau, jau buvo sukirsta rankomis“, Indrė Vainalavičiūtė, *lytas.lt*, 2017 04 03. Prieiga per internetą: http://lietuvosdiena.lytas.lt/aktualijos/2017/04/03/news/arunas-gelunas-apie-juozo-statkeviciaus-laiska-maniau-jau-buvo-sukirsta-rankomis--712225/?utm_source=lrExtraLinks&utm_campaign=Copy&utm_medium=Copy [žiūrėta 2017 07 25].

³⁹ Juozas Statkevičius išplatino viešą laišką – pranešė, kad nebekurs tautinių kostiumų vaikams, *ten pat*.

mas bus įtrauktos gamtos ir kultūros vertybių, mokslo pasiekimų ir sėkmingų verslo modelių tyrinėjimas ir išgyvenimas. Per trejus Šimtmečio metus planuojama pripildyti šį mokyklinį krepšelį 13,5 mln. eurų (apskritai šiam sumanymui skiriant 40 proc. viso minėjimo biudžeto). „Latvijos mokyklos krepšelio“ įgyvendinimas leistų vaikams iš tolimiausių Latvijos rajonų aplankyti Latvijos nacionalinį teatrą Rygoje, kuriame buvo įkurta nepriklausoma Latvijos valstybė, Latvijos nacionalinį dailės muziejų, Rygos vaikai galės aplankyti Daugpilio Marko Rotko meno centrą, o vaikai iš Vidzemės – klausytis koncertą Liepojos koncertų salėje. „Viena iš nuostabiausių Šimtmečio dovanų – tai mūsų vaikams prieinamų dalykų ir vietų, kurios yra svarbios mūsų šaliai ir tautai. Taip mes įsitikinsime, kad jie tikrai supras svarbiausius dalykus“, – pabrėžė premjeras Māris Kučinskis, „Latvijos mokyklos krepšelio“ globėjas. Apskritai, visi Šimtmečio įvykiai organizuojami, siekiant sustiprinti dabartines Latvijos vertybes ir kurti naujas ilgalaikes vertybes ateičiai, taip pat pradėti ilgalaikes veiklas, ypatingą dėmesį skiriant vaikams ir jaunimui visuose Latvijos regionuose. „Šimtmetis – puikus impulsas ilgalaikėms vertybėms kurti. Todėl norime suteikti savo vaikams ir jaunimui didžiausią gimtadienio dovaną. „Latvijos mokyklos krepšelis“ suteikia galimybę kiekvienam mokiniui patirti Latviją, nepriklausomai nuo jų tėvų vietos ar finansinių galimybių. Jausmą priklausyti mūsų žemei ir mūsų šaliai galima pasiekti aktyviu dalyvavimu ir natūralių bei kultūrinių vertybių patyrimu vietoje“, – kalbėjo kultūros ministras Dace Melbārde⁴⁰.

Vienu pagrindinių lietuviškosios šventės akcentu minima „Šimtmečio savanorių“ iniciatyva – gyventojai bus skatinami dovanoti gimtadienio dovanas – gerus darbus visuomenei bei puoselėti gyventojų socialinę ir pilietinę atsakomybę⁴¹, apeliuojant į geriausios dovanos gimtadienio proga nuoširdumą, kviečiant taip prisidėti prie šventės ir siūlant *įdomią ir naudingą veiklą pagal savo pomėgius bei galimybes, kaip talka su kaimynais, smagiai praleistas laikas su vienišais žmonėmis ar pagalba organizuojant šventę. Jei turi savo idėją, drąsiai ją siūlyk čia ir mes pasistengsime padėti ją įgyvendinti*⁴². Pilietine atsakomybe paremta „Šimtmečio ambasadorių“ programa, kviečiant žinomus Lietuvos ir užsienio visuomenės veikėjus, bendruomenių lyderius telkti visuomenę ir garsinti Lietuvos vardą pasaulyje. Materialiai prisidėti skatina „Šimtmečio partnerių“ programa, įgyvendinant valstybės institucijų, visuomeninių organizacijų ir gyventojų siūlomų iniciatyvas, skirtas valstybės atkūrimo šimtmečio jubiliejui paminėti⁴³.

⁴⁰ More than 40% of the total budget of Latvia's Centenary assigned to the „Latvian School Bag“, Ministry of Culture, 24 02 2017. Prieiga per internetą: <https://www.km.gov.lv/en/ministry/news/more-than-40-of-the-total-budget-of-latvia-s-centenary-assigned-to-the-latvian-school-bag-10> [žiūrėta 2017 07 12].

⁴¹ Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/projektai/atvira-lietuva/delfi-naujienos/arteja-simt-meciai-kaip-sves-lietuviai-latviai-estai-ir-suomiai.d?id=73104136> [žiūrėta 2017 07 12].

⁴² Prieiga per internetą: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/dovana-lietuvai> [žiūrėta 2017 07 12].

⁴³ Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/projektai/atvira-lietuva/delfi-naujienos/arteja-simt-meciai-kaip-sves-lietuviai-latviai-estai-ir-suomiai.d?id=73104136> [žiūrėta 2017 07 12].

Ar mūsų šimtmečio minėjimo strategija paremta pozityvumu ir konstruktyvumu, įkvepia kurti, dirbti ir siekti vienijančių tikslų, skatinti jaunimą ir ugdyti bendrystę? Ar mes šiandien turime *bendrą patrauklų Šimtmečio istorinį naratyvą ar jo sklaidą*, kaip deklaruojama naujoje, patvirtintoje Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programoje?

Šventybės kūrimas pasaulietiskume – kaip esminis iššūkis politinėje „vartotojų“ visuomenėje. Išsaugoti hierofaniją, nešant šviesą, ir liudyti „šventąją istoriją“, atkuriant mitus ir taip priartėjant prie dievų (Eliade 1997, p. 75), būtų didžiulis iššūkis šiuolaikiniam žmogui.

Jei pažvelgsime plačiau, atrodytų, kad mūsų Šimtmečio minėjimo šventė tapo tam tikra scenine butaforija, kuri kitą dieną atrodys kaip menkavertis rekvizitas.

Algirdo Juliaus Greimo semiotinės išvalgos, ribojamos opozicijų „būti“ ir „atrodyti“, taikytinos ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programai. „Atrodytų“ minėjimui dar turime laiko ir galimybių, deja, „būti“ tikru, prasmingu įvykiu, išliksiančiu atmintyje ne viena šimtmetį, vargu ar pavyks.

Istorinis naratyvas ir šiuolaikinė vienijanti galia

Susitelkdami ties svarbiausiais šalies vertybiniais kriterijais, privalome kurti atminties tradiciją, kurią perduotume iš kartos į kartą ir kuri turėtų prasmingą tęstinumą. „Paminklinė“ atmintis, vertinama kaip tautos simbolių puoselėjimas, nėra esminė valstybingumo įprasminimo gairė. Nematerialusis paveldas, kurį formuoja politinės sąmoningumo ir pilietiškumo tendencijos, idėjų bagažas ir prasminga realizacija galėtų suteikti ateičiai vertybinį pagrindumą.

Gebančios susiburti, atėjus lemiamiems išbandymams, tautos parodo brandą sudėtingais istoriniais momentais. Vertinant istorinio pasakojimo svarbą, svarbu atsižvelgti į dvi egzistuojančias laiko sampratas, arba dvi socialines laikiškumo patirtis: „istorinis laikas“, kaip kuriamas jautimas (*a sense of emplacement*), formuojamas istorinių naratyvų derinimo su politiniais veiksmais, kurie atskleidžia praeitį ir garsiuosius protėvius, ir įsivaizduojamu ateities galimybių rinkiniu; ir „ištęstinis laikas“, kaip vienas iš nuolatinių protestų ar derybų, politinio gyvenimo dienos tęstinumą, kai nėra konkretaus konflikto ar problemos sprendimo, retkarčiais dramatinizuojant tai, kas, laikui bėgant, gali tapti gana banalu (Lazar 2014, p. 92).

Vienijanti istorinė praeitis ir šiuolaikinė mediacija, atskleidžianti nacionalinius privalumus, dabarties laikus ir jų kokybines charakteristikas (*qualities*), antropologinę savitumą, kaip „abejones“ ir analitines aklavietes, laiko epistemologiją kaip mentalinius šaltinius, hierarchiją, konfliktus ir heterochromiją, kaip dabarties antropologiją, esančią medijų ir laiko sąnaudų (*the labour in/of time*) bendradarbiavimo rezultatu, atsižvelgiant į rentabilų, realų ir abstraktų laiką ir siekiant politinio ilgaamžiškumo,

projektuoja bendrą sociokultūrinį kontekstą (Bear 2014). Intelektualinė istorija sąlygoja idėjų ir kūrėjų, politinės minties ir nacionalinės raidos, teorijos ir praktikos realiųjų vienvė. Refleksija, dvilypumas ir „mąstymas kartu“, liudijantis kolektyvinių tyrimų (*enquêtes collectives*) svarbą šiuolaikiniame pasaulyje, padeda pasiekti neįtikėtinų rezultatų, kurių puikus pavyzdys būtų prancūzų Analų mokykla, suformavusi XX amžiaus mentalinį istoriografinį kraštovaizdį (Burguière 2009, p. 79–102). Naujų idėjų, požiūrių ir tradicijų tęstinumo integravimas į nacionalinės politikos, kaip istorinės, socialinės ir kultūrinės vienvės, lauką suteiktų pozityvių intelektualinių postūmių.

Įsigalintys akulturacijos, kaip kultūrinės tapatybės praradimo, procesai globaliame migruojančiame pasaulyje tampa kasdieniu, naikinančiu savastį reiškiniu. Pokyčiai socialinėse struktūrose ir institucijose bei kultūros normose bendresniu grupių požiūriu, individualiame psichologiniame lygmenyje apima pokyčius žmonių elgesio repertuaruose ir galimą bei būtiną prisitaikymą tarpkultūrinėje erdvėje. Prisitaikydami tarpkultūriniam egzistavimu, vertinant integracijos strategijos įgyvendinimo sąsajas su aukštesniu gerovės lygiu, svarbu siekti teigiamų socialinių rezultatų, apibūdinti pagrindinius šio proceso ypatumus (Berry 2017) ir formuoti kultūrinį naratyvinį pagrindą kaip esminį nacionalinį išlikimo karkasą (Geisler 2004, Berger et al. 2008, Brand 2016, Carretero, Bermudez 2012, Lopez, Carretero, Rodriguez-Moneo 2014).

Vadovaujantis simboline nacionaline atmintimi ir siekiant vienijančių tikslų, prarandami aktualūs, kritiški dabarties vertinimai, pasineriant į „paminklinį atminties įprasminimą“ kaip esminį tapatybės saugojimo pagrindą. Per pastaruosius du šimtmečius kito kultūros samprata ir jos konceptualizacija – nuo ištirtos sferos iki kuklių praktikų ir nuo užtvankos prieš industrializmo pasekmes iki pelningiausio eksporto į dabartinį kapitalizmą, kaip žvelgti į kultūrą jos istoriniuose ir teoriniuose kontekstuose ir vertinti šiandieninę kultūrą, jos komercinį pobūdį, kartu skatinti ją kaip gyvybiškai svarbią priemonę mus tobulinti ir turtinti, taip pat „pertvarkyti“ pilietinę visuomenę (Eagleton 2016). Ir valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimas kaip vertingos patirties realija.

Audiovizualiniai prioritetai ir lietuviškosios realijos

Dominuojanti vaizdų kultūra sietina ir su tiesioginiais audiovizualinės industrijos projektais, kino ir televizijos integravimu į Šimtmečio minėjimo sukurį.

Speciali tiesioginė LRT televizijos transliacija „Tegul šventei Lietuvos himnas pradžiū duos“, šventinis renginys pasitinkant Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metį ir „Tautiška giesmė“ aplink pasaulį nuo 100 Lietuvos piliakalnių kuria naujas vizualines tapatybės formas, siejant ne tik atskiras visame pasaulyje pasklidusių lietuvių grupes,

bet aukštinant mūsų šalies grožį, istoriją ir kultūrinę atmintį. Pasak iniciatyvos „Tautiška giesmė aplink pasaulį“ vadovo Raimundo Daubaro, *vieningai lietuvių giedama „Tautiška giesmė“ jau tapo modernia mūsų tautos tradicija ir didžiausiu mus apjungiančiu veiksmu*⁴⁴. Šiomet tiesioginėje transliacijoje dalyvavo ir žinomi Lietuvos atlikėjai. „Aš gimiau okupuotoje, vėliau gyvenau nepriklausomybę atgavusioje šalyje, o dabar gyvenu Lietuvoje, kuri yra garbinga Vakarų pasaulio valstybė bei ori tarptautinių organizacijų narė. Visą mūsų šalies transformaciją išgyvenau asmeniškai ir mačiau savo akimis tuos svarbius istorinius įvykius. „Tautiška giesmė“ yra mūsų pergalės ir triumfo simbolis. Jos giedojimas yra ne tik didžiulė garbė, bet kartu ir priminimas, jog esame laisvi ir savo gyvenimą kuriame patys“, – teigė Andrius Mamontovas, vieningą himno giedojimą pradėjęs nuo Dubingių piliakalnio⁴⁵.

Ir sveikindamas visus tiesioginio eterio metu, liepos 6-ąją jis pabrėžė: „Mes pradėdame švęsti savo šimtmetį. Būkime verti tų, kurie mums dovanojo laisvę!“⁴⁶ Ar esame verti? Ir ar būsime, pasirinkę vien buvimą tik čia ir dabar, negalvodami apie prasmingas kultūrinės investicijas?

Siekiantis sudominti Lietuvos televizijos žiūrovą prodiuserių kompanijos „Videometra“ su Šimtmečiu siejamas LRT rodomas filmas „Laisvės kaina. Savanoriai“, pasakojantis apie 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės akto pasirašymą ir kitus po šio svarbaus Lietuvai įvykio sekusius istorinius faktus, tapo tradiciniu lietuvišku produktu, pasiklydusiu tarp žanrų, stilių ir realybės. Kaip esminių kūrybinių – prasmingumo, „grynyjū“ komunikacinių dalykų – auditorijos, kūrinio žanro ir esminių komunikacijos principų ignoravimas akivaizdus pavyzdys, kuriame *gausu mokslinio pobūdžio (faktologinių) klaidų*, kuriame vyrauja eklektiška *televizijos teatro stilistika* ir kuriame *de facto* bei *ex principium* neveikia istorijos ir paveldo komunikacija (Laužikas 2016).

Lietuvos kino centras prie Kultūros ministerijos skelbia papildomą Šimtmečiui skirtų filmų gamybos darbų projektų valstybinio finansavimo konkursą iki 2017 m. gegužės 31 dienos. Pradėję rengti 2015 metų pabaigoje kaip idėjų konkursą, Kino centras parėmė 15 filmų sumanymus, dabar likę tik keturi kino projektai – „Naujoji Baltijos banga“ (bendra lietuvių, latvių ir estų produkcija), „Šviesa“, „Angelų takais“, „Tas žodis – Lituaniai“ parodo realią kino industrijos situaciją. 2017 m. Lietuvos kino centras jau parėmė 12 kino projektų, bendra jiems skirta suma – 999 388 eurų⁴⁷.

⁴⁴ LRT kvies giedoti Lietuvos himną nuo 100 piliakalnių, *LRT.lt*, 2017-06-30. Prieiga per internetą: http://www.lrt.lt/naujienos/Tavo_LRT/37/178403/lrt_kvies_giedoti_lietuvos_himna_nuo_100_piliakalniu [žiūrėta 2017 07 02].

⁴⁵ *Ten pat.*

⁴⁶ Tegul skamba „Tautiška giesmė“ aplink pasaulį nuo 100 Lietuvos piliakalnių, *LRT televizija*, 2017 07 06.

⁴⁷ Skelbiamas valstybės atkūrimo šimtmečiui skirtų filmų finansavimo papildomas konkursas, *LRT.lt*, 2017-05-16. Prieiga per internetą: <http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/173100> [žiūrėta 2017 07 12].

Estijos minėjimo programos organizatoriai, pradėję apie valstybės minėjimo šimtmetį galvoti dar švęsdami 95-metį, Jubiliejui atrinko 17 filmų (6 vaidybiniai, 1 dokumentinis ir 10 trumpametražių filmų, kurie dabar kuriami), skirdami daugiau kaip 6 mln. eurų, ir televizijos serialą, kuriam buvo rengiamas beveik vienerių metų televizijos dramos rašymo seminaras, kurį vykdė Fransas Baunsgaardas ir Steenas Bilis iš Danijos ir kurio metu sukurti keturi galutiniai projektai vertinami kaip įdomūs, unikalūs ir rimti pasakojimai⁴⁸.

Tarp pagrindinių Latvijos šimtmečio iniciatyvų išskiriama – „Latvijos šimtmečiui skirti latviški filmai“, šioje programoje kuriama 16 filmų: 6 meniniai, 2 animaciniai ir 8 dokumentiniai filmai, apimantys įvairius istorijos etapus, juos kurs ir pripažinti Latvijos režisieriai, ir jaunieji kūrėjai. Jiems skirta 7 mln. eurų. Filmų premjeros planuojamos 2018 metais⁴⁹.

Kaip įamžinti valstybės atkūrimo šimtmetį, vadovaujantis pagarba sąmoningam, kritiškai mąstančiam, kūrybinių siekių turinčiam piliečiui? Kaip sukurti valstybės atkūrimo minėjimo programos tapatybę? Interpretuoti istoriją dabarties kalba – kokybiška ir profesionali kino ir televizijos industrija kaip plačiai apimanti ir įtakinga medija galėtų atlikti vienijančią kultūrinę misiją, formuojant ir įtvirtinant vertybinius savasties orientyrus. Kaip ir mūsų pasiryžimas, darbais įrodyti meilę Tėvynei.

Universali, plačiai sklindanti audiovizualinė komunikacija pasižymi šiuolaikiška tarpkultūriškumo, gebančio kurti ir reprezentuoti nacionalinį savitumą, galimybe. Kalbėti apie save ir būti įdomiems pasauliui – pasaulietiška kino ir televizijos realija. Jos šventenybė istorija, nacionalumas, reprezentavimasis privalo kūrybingai ir patraukliai propaguoti nacionalines idėjas, pasakojimus ir kasdienybę, panaudojant šimtmečio minėjimą kaip tam tikrą slaptą kodą.

Prasmės beieškant

Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programa bendrame Baltijos šalių – Estijos ir Latvijos kontekste išsiskiria nuo pat pradžių organizacinėmis problemomis, vadybine struktūrine destrukcija ir prioritetų, arba *konceptualios ašies, ką mes pranešame visuomenei*⁵⁰, nebuvimu.

Intelektualinis seklumas demonstruojamas ir kūrybinės agentūros *New!* projekte, susijusiuose su Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimu <http://www.>

⁴⁸ Prieiga per internetą: <http://www.filmi.ee/en/movies/estonia-100/estonia-100-tv-drama-series> [žiūrėta 2017 07 12].

⁴⁹ Prieiga per internetą: <http://nkc.gov.lv/en/wp-content/uploads/sites/2/2015/12/Latvijas-filmas-100-AG.pdf> [žiūrėta 2017 07 12].

⁵⁰ Alfredas Bumblauskas, LRT televizijos laida „Dėmesio centre“, www.lrt.lt, 2017 02 01.

Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/r-lopata-bede-pirstu-i-estus-staikur-pavyzdys.d?id=73618310> [žiūrėta 2017 07 12].

lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100 ar nauja turistinė Lietuvos koncepcija „Lithuania. Real is beautiful“. Nors ir angažuojamasi efektyviam kūrybingumui, iš tiesų stokojama esminių valstybės ir laiko jausenų, vertybinių nuostatų, prasminių orientacijų. Apskritai gebėjimas laimėti valstybinius konkursus – išskirtinis unifikuotą produkciją kuriančių agentūrų bruožas.

Nesant konceptualaus Šimtmečio minėjimo pagrindimo, daugybė projektų pasklidę žiniasklaidoje, medijose ir internete. Valstybės pažinimo centre *15min.lt* buvo supažindinama su multimedijiniu projektu „100 Lietuvų“, skatinančiu *atrasti ir pažinti visokią Lietuvą, jos savitumą ir kasdienybę*. Žurnalistas, poetas ir dramaturgas Mindaugas Nastaravičius ir fotografas Irmantas Gelūnas, keliaudami po Lietuvą neįprastais maršrutais, fiksuodami nekasdienius vaizdus ir kalbindami mažus, bet kartu didelius žmones, planuoja sukurti 100 pasakojimų⁵¹. Lietuvos nacionaliniame radijuje ir televizijoje (LRT) nauja laida „100 laisvės vėliavnešių“, 100 laidų – 100 portretų gerai visuomenei žinomų asmenų, kuriančių šalį ir ją garsinančių, *bus prašomi įvardinti, kam jie norėtų padėkoti už gražios ir laisvos Lietuvos kūrimą, papasakos savo istoriją ir kaip simbolį neš Lietuvos trispalvę ne tik Lietuvos miestuose ar miesteliuose, bet ir Londone, Paryžiuje, Romoje ar Niujorke, kur gyvena ar tebegyvena laisvės vėliavnešių vardo nusipelnę žmonės, perduodami Lietuvos vėliavą, tarsi olimpinį deglą vis kitam laisvės vėliavnešiui*⁵².

Devynioliktoji Vilniaus knygų mugė, kuri vyks 2018 m. vasario 22–25 dienomis, taip pat minės valstybės atkūrimo šimtmetį, mugės tema – „Skaitau Lietuvą, skaitau pasaulį“, kaip *galimybė apmąstyti, kaip pasikeitė Lietuva per šimtmetį, kuo gyvenome, kokie autoriai, asmenybės ir tekstai labiausiai paveikė*⁵³.

Naujos, „originalios“ iniciatyvos, norinčios nustebinti bei suburti ir čia likusius, ir kažkur pasitraukusius vardan geresnio duonos kąsnio, ir iškeliačiusius, ir vargu bau besugrįžtančius: „Suburkime Lietuvos šimtmečiui keturis milijonus, užsiregistruodami internetinėje svetainėje „4 milijonai“, nes Lietuva – tai ne tik teritorija, Lietuva, kaip retoriškai tai neskambėtų, – tai bendruomenė“:

Rinkis:

Nori prisidėti prie Valstybės Šimtmečio minėjimo? Laimėti ypatingą trispalvę, kurios geidžia kiekvienas tautietis? Dalyvauk 4000000 konkurse:

- 1) iki liepos 6 d. kviesk užsienio lietuvius giedoti „Tautišką giesmę“ ir rink taškus;
- 2) Daugiausiai surinkusiajam taškų už pakviestus ir užsiregistravusius užsienio lietuvius atiteks neįkainojama trispalvė su LR Prezidentės parašu, kitiems dešimčiai – „LT Identity“ marškinėliai su Lietuvos himno žodžiais.

Dalyvauk, laimėk ir turėk, ką vertingo palikti savo ateities kartoms!

<https://www.4000000.lt/lt/>

⁵¹ Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/100-lietuvu-kurejai-kviecia-i-susitikima-valstybes-pazinimo-centre-56-610267> [žiūrėta 2017 07 12].

⁵² Prieiga internete: <http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/naujienos/100-laisves-veliavnesiu> [žiūrėta 2017 07 12].

⁵³ Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Kultura-ir-pramogos/knygu-muge-atsisveikino-kitamet-mines-valstybes-simtmeti/239510> [žiūrėta 2017 07 12].

Nepaisant reklaminio kvietimo dalyvauti konkurse ir registruotis, interneto svetainė „4 milijonai“ valdo retorines vienybės intencijas pabrėždama: „Nuo tavęs iki Lietuvos 000 000 km, Nes Tu ir esi Lietuva! Atsiliepk!“⁵⁴ Virtualus, patetinis tikėjimas tautos dvasia, iš dalies primenantis XX amžiaus pradžioje populiarius spiritizmo seansus, bendraujant su dvasiomis ir anapusiniu pasauliu, liudija virtualų globalios Lietuvos poreikį.

Ieškodamas prasmingų Tėvynės liudijimų, Kurtas Vonnegutas „Žmoguje be tėvynės“, kurią išvertė į lietuvių kalbą Vytautas Petrukaitis ir išleido „Kitos knygos“ 2007 metais, rašė: „Baisiausia tėvynės išdavystė JAV yra teigti, kad amerikiečių nemyli, kad ir kur jie būtų, kad ir ką jie veiktų“ (Vonnegutas 2007, p. 78). Mums baisiausia tai, kad nemylėdami savų piliečių ir nepasitikėdami jų „sveiku protu“, nors ir siekdami bendrų, vienijančių visą „lietuviškąjį“ pasaulį „neeilinių vakarėlių“⁵⁵, kaip 4 milijonų Lietuvos kūrėjai, šimtmečio proga, deklaruojame ir begalinio rūpesčio, ir atsidavimo Tėvynei, ir nesibaigiančios masinės šventės iliuziją.

Norėjau, kad viskas
 Atrodytų prasminga,
 Kad būtume ne rūškani,
 O visi laimingi.
 Tai prikūriau melų
 Apie šviesų rytojų
 Ir šį liūdną pasaulį
 Aš paverčiau rojumi (Vonnegutas 2007, p. 20).

Tikėtini ateities scenarijai

Įvertinus bendrą Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo situaciją, prognozuotini prasmingi minėjimo, kaip dabarties įvertinimo, ir būsimų sprendimų, kaip ateities formavimo, būdai.

Prasmingas prof. Viktorijos Daujotytės pasiūlytas šūkis iš mūsų himno „Lietuva, Tėvyne mūsų“, kuris buvo priimtas prieš trejus metus, vėliau įsikišus kūrybinėms agentūrinėms iniciatyvoms, atsidūrė minėjimo užribyje, kaip komunikacinis pagrindas galėtų tapti ta ašimi, kuri jungtų ir vienytų, atsisakant neapibrėžto ir mistifikuoto metaforinio kazuso „Įkvėpti ateities“.

Atiduodami pagrindinius organizacinius valstybingumo minėjimo reikalus Vyriausybės kanceliarijos skyriui ir konkursus laiminčioms agentūroms patenkame į for-

⁵⁴ Prieiga per internetą: <https://www.4000000.lt/lt/> [žiūrėta 2017 07 12].

⁵⁵ Kaip sukursim 4 milijonų Lietuvą? *Lietuva 4 milijonai*. Prieiga per internetą: <https://www.4000000.lt/lt/apie-projekta/> [žiūrėta 2017 07 06].

malaus, „kontorinio“, ideologiškai susaistyto ir „originalumo“ spąstus. Iš tiesų, mobili organizatorių grupė ateityje, kaip liudija kitų šalių patirtis, prie Kultūros ministerijos, kuriai padėtų aktyvus organizacinis patariamasis komitetas iš nuoširdžiai suinteresuotų asmenų, peržiūrintis visuomenės siūlymus, suteikiantis viešumo organizatorių veiklai ir vykdamas aktualią komunikaciją, būtų ta nacionalinė iniciacija, kuri sukurtų šiam ir kitiems valstybiniam minėjimams šiuolaikiškas vertybines orientacijas.

Kaip suteikti atkūrimo šimtmečio minėjimui išliekamąją vertę? Profesionali galimybių studija, kaip sukurti organizacinę ir prasminę pagrindus naujiems sumanymams, atsisakant sustabarėjusių mechanizmų ir formalių sprendimų, operatyviai padėtų susitelkti ir siekti aiškių, paprastų, su nacionalinio vieningumo idėja susijusių tikslų.

Naujausi pilietinės galios tyrimai, atlikti 2016 m. gruodžio mėnesį rinkos ir visuomenės nuomonės tyrimų kompanijos „Spinter tyrimai“, parodė Lietuvos visuomenės pilietinės galios indeksas paaugus 3,6 punkto ir siekiant 37,0 balus (indekso vidutinė reikšmė 2015 m. – 33,4). Viena sudedamųjų indekso dalių – pilietinės įtakos suvokimo visuomenėje labiausiai lėmė šį pokytį, kuris atskleidžia gyventojų tikėjimą asmenine, visuomeninių organizacijų bei bendruomenių, verslininkų ir žiniasklaidos atstovų įtaka valstybėje priimamiems sprendimams. Skiriant išskirtinį dėmesį jaunimui ir jo pilietiniam aktyvumui bei nuostatoms, buvo padidinta tiriamo 15–29 m. jaunimo imtis, kuri atskleidė didesnę politinį jaunimo aktyvumą⁵⁶.

Dabarties prioritetas – jaunoji karta kaip svarbiausias šimtmečio minėjimo akcentas, vienijanti platforma ir mūsų pasirinkimas įprasminti laisvę, dovanojant jai viltį ir tikėjimą, padedant tapti kiekvieno renginio, kuris vyktų kiekviename mieste, miestelyje ir kaimo bendruomenėje pagrindine organizatore ir veikėja. Padovanokite jaunajai kartą didžiavimąsi savo šalimi, ją geriau pažįstant ir vertinant, nesvarbu, kokią pažinimo formą pasirinktų kelionę prie jūros ar marių, į šalies sostinę ar muzikos šventę provincijoje, suteikime galimybę pasirinkti valstybės atkūrimo minėjimą jiems, o mes paremkime ir palaikykime, kurdami kartu ir būdami kartu.

⁵⁶ Pilietinės galios indeksas 2016. *Spinter Researches*, 2017 06 27. Prieiga per internetą: http://www.spinter.lt/site/lt/vidinis_noslides/menutop/9/home/publish/OTA50zk7OzA= [žiūrėta 2017 08 16]. Ši amžiaus grupė pasižymi dar didesniu pilietinės įtakos suvokimu ir yra žymiai aktyvesnė bei linkusi veikti, kilus sudėtingoms situacijoms ar visuomenėje susidarius problemoms. „Tyrimas atskleidė, kad bendroji jaunimo pilietinė galia itin stipriai koreliuoja su jų mokymosi vidurinėje mokykloje rezultatais: vienu balu didesnis pažymių vidurkis padidina pilietinę galią vidutiniškai 2,5 balo, o pilietinio aktyvumo indeksą – net 6,5 balo. Kaip ir visoje visuomenėje, jaunimo pilietinę galią itin didina dalyvavimas visuomeninėse organizacijose: kuo daugiau įvairių tipų organizacijose dalyvauja jaunuoliai, tuo didesnė jų pilietinė galia“. Pranešimas spaudai „Išaugęs pilietinės galios indeksas – testas valdžiai?“, *Pilietinės visuomenės institutas*, 2017 06 27. Prieiga per internetą: http://www.civitas.lt/wp-content/uploads/2017/06/PGI2016_pranesimas.spaudai.pdf [žiūrėta 2017 08 16].

Literatūra

- Ascott, Roy. 2003. *Telematic Embrace*. Edited by E. Shaken. Berkeley: University of California Press, 439 p.
- Bear, Laura. 2014. Doubt, Conflict, Mediation: The Anthropology of Modern Time. In: *Doubt, Conflict, Mediation: The Anthropology of Modern Time*, Journal of the Royal Anthropological Institute Special Issue Series (N. S.). Edited by Laura Bear. Malden, MA, Oxford, West Sussex: Wiley Blackwell, p. 3–30.
- Berger, S.; Eriksonas, L.; Mycock, A. 2008. *Narrating the Nation: Representings in History, Media and the Arts*. New York, NY: Berghahn Books.
- Berry, John W. 2017. Theories and Models of Acculturation. In: *The Oxford Handbook of Acculturation and Health*. Edited by Seth J. Schwartz and Jennifer Unger. Oxford: Oxford University Press, p. 15–28.
- Brand, Laurie A. 2014. *Official Stories: Politics and National Narratives in Egypt and Algeria*. Stanford University Press, 296 p.
- Burguière, André. 2009. *The Annales School. An Intellectual History*. Translated by Jane Marie. Ithaca, NY: Cornell University Press. xiv + 309 p.
- Caprara, Gian Vittorio; Vecchione, Michele; Schwartz, Shalom H. et al. 2017. *Basic Values, Ideological Self-placement, and Voting: A Cross-cultural Study*, June, 2017, p. 1–27. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/317317863_Basic_Values_Ideological_Self-Placement_and_Voting_A_Cross-Cultural_Study [žiūrėta 2017 07 11].
- Carretero, M., Bermudez, A. 2012. Constructing Histories. In: Valsiner J. (ed.) *Oxford Handbook of Culture and Psychology*. Oxford, UK: Oxford University Press, p. 625–646.
- Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 904 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, *Teisės aktų registras*: Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/690423b028da11e78397ae072f58c508> [žiūrėta 2017 07 02].
- Eliade, Mircea. 1997. *Šventybė ir pasaulietiškasumas*. Iš prancūzų kalbos vertė Pranas Račius. Vilnius: Mintis. xii, 162 p.
- Geisler, Michael E. 2004. *National Symbols, Fractured Identities: Contesting the National Narrative*. UPNE: Middlebury College Press.
- Greimas, Algirdas Julius. 2004. *Apie netobulumą*. Vilnius: Baltos lankos. 109 p.
- Jameson, Fredric. 2002. The Dialectics of Disaster. In: *The South Atlantic Quarterly*, Volume 101, Number 2, p. 297–304; *Dissent from the Homeland: Essays after September 11*, edited by Frank Lentricchia, Stanley Hauerwas, Durham & London: Duke University Press, 2003, p. 55–62.
- Laužikas, Rimvydas. 2016. Komunikaciniai Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmečio iššūkiai, *15min.lt*, 2016 12 13. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/rimvydas-lauzikas-komunikaciniai-lietuvos-valstybingumo-atkurimo-simtmečio-issukiai-500-725864> [žiūrėta 2017 07 12].
- Lazar, Sian. 2014. Historical Narrative, Mundane Political Time, and Revolutionary Moments: Coexisting Temporalities in the Lived experience of Social Movements. In: *Doubt, Conflict, Mediation: The Anthropology of Modern Time*, Journal of the Royal Anthropological Institute Special Issue Series (N. S.). Edited by Laura Bear. Malden, MA, Oxford, West Sussex: Wiley Blackwell, p. 91–108.

- Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas dėl Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos patvirtinimo. Vilnius, 2015 m. rugpjūčio 19 d. Nr. 904. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/218e50604d5211e5b0f2b883009b2d06> [žiūrėta 2017 05 16].
- Lopez, Cesar, Carretero, Mario and Rodriguez-Moneo, Maria. 2014. Telling a National Narrative that Is Not Your Own. Does it Enable Critical Historical Consumption? In: *Culture & Psychology*, Vol. 20(4), Sage, p. 547–571. Prieiga per internetą: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354067X14554156> [žiūrėta 2017 08 09].
- Public Opinion in the European Union, First Results. In: *Standard Eurobarometer*, 87, Spring 2017, European Commission. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/survey-Ky/2142, file:///C:/Users/Rita/Downloads/eb87_first_en.pdf [žiūrėta 2017 08 16].
- Rutten, Ellen. 2017. *Sincerity after Communism: A Cultural History*. Yale University Press, 304 p.
- The Future of Testimony: Interdisciplinary Perspectives on Witnessing*. 2014. Edited by Antony Rowland, Jane Kilby. New York & London: Routledge, 244 p.
- Vonnegutas, Kurtas. 2007. *Žmogus be tėvynės*. Iš anglų kalbos vertė Vytautas Petrukaitis. Kaunas: Kitos knygos, 2007, 152 p.

The Commemoration of the 100th Anniversary of the Restoration of Lithuania: Reality, Visions and Value Dilemma

Summary

Keywords: commemoration of the restoration of the state, century, Lithuania, Latvia, Estonia, program, events, values

National celebrations, giving meaning to the statehood, festivities and the significance of their creation in the general context encourage the talk on essential choices, values and the dissemination of identity in the modern world. The criteria of effectiveness, residual value, the formation of positiveness and the use of the concept of national unity are the factors that would become useful for the future. Based on the latest 2017 According to a Eurobarometer survey of spring 2017, respondents optimism is rising noticeable, most Europeans (56%) are optimistic about the EU's future, compared with 2016. According to autumn data, the optimism has increased by 6 percentage points, Lithuanians are the leader among other Europeans, even 65% of the respondents expressed their optimism (Public Opinion in the European Union 2017). According to the data from the European Commission, it would be realistic to develop the optimistic scenarios for commemoration statehood as a unifying and constituent power, giving an opportunity to young generation to prepare and create a feast as a demonstration of civic power.